

Семко Г.М., вчитель української мови та літератури Лозівської ЗОШ І-ІІІ ступенів №7

Семінар в 11 класі

**Розвиток української літератури у 20-х роках ХХ століття.
Літературні угруповання**

Ведучий:

У 20-ті роки ХХ століття українська література стає модерною за змістом і формами, впевнено крокує під гаслами духовного оновлення й національного відродження. Письменники, що сповідували самодостатність мистецтва, розуміючи його як естетичний феномен, прагнули піднести українську літературу до європейського рівня. Створивши творчу студію «Урбіно» (від назви міста, де народився славетний основоположник європейського Ренесансу Рафаель), Микола Хвильовий перекинув місток між українським відродженням 20-х років ХХ століття й італійським початку ХVІ століття.

Діячі національного відродження шукали нових стилів, манер та форм творчості, відкидали кайдани нормативності й консерватизму. Принцип розмаїтості став у 20-х роках не тільки гаслом, а й реальним фактом.

У жоден період історії розвитку мистецтва слова літературний процес не був таким складним і динамічним, як у 20-і роки. Характерною ознакою його була поява різноманітних літературних груп та організацій, які так чи інакше виражали проблеми своєї доби. Митці об'єднувалися за спільними світовідчуттями, естетичними принципами та певною політичною платформою. Частина письменників прагнула розв'язати соціальні й національні питання, інша – зосереджувала увагу на естетичних проблемах.

Семінар. Уявімо, що представники літературних угруповань зібралися разом десь на межі 1926-1927 років і вели дискусію щодо подальшого розвитку української літератури.

Михайль Семенко: Я представник «Аспанфуту» - Асоціації панфутуристів.

В Україні футуризм зародився з іменем Михайля Семенка, який, послухавши виступ Володимира Маяковського в політехнічному інституті, вирішив писати в дусі футуризму. Михайль Семенко – насамперед бунтар - революціонер. Його протести спрямовані проти будь – якого застою і консерватизму (Л. Коломієць). В історії вітчизняної літератури М. Семенко залишився автором, який прагнув європеїзувати українську поезію, збагатив її віртуозним звукописом, вибудованим за музично-семантичним принципом, несподіваними асоціаціями, новими темами та вільним духом.

Михайль Семенко: Мої товариші: **Гео Шкурупій, Михайло Яловий, Олекса Слісаренко, Гео Коляда, Андрій Чужий** - засуджують салонну буржуазну культуру. Ми проголошуємо руйнування старого мистецтва, пропонуємо створити нове «метамистецтво», яке має синтезувати різні галузі культури й спорту. Футуристи засуджують індивідуалізм як міщанство, ми відкинули і лірику як «буржуазний» жанр. На нашу думку, нова доба вимагає розвитку драми, що й зумовило появу авангардного театру, творцем якого є **Лесь Курбас**.

Ми повинні зруйнувати селянську основу української поезії, протиставити їй урбаністичні мотиви. Саме динамізм повинен стати художнім стилем нового мистецтва.

МІСТО

Осте сте	пахка
бі бо	пахітоска
бу	дим синій
візники-люди	чорний ди
трамваї-люди	м
автомобілі білі	пускають
бігорух рух обіг	бензин
рухливобіги	чаду жить
berseuse кару	чаду благать
селі	кохать кахикать
елі	життедать
лілі	життерух
пути велетні	життебе-
диму сталь	нзин

палять
пах

авто
трам.

Микола Хвильовий: Вельмишановні, ви знаєте, що «Гарт» розпався, тому ми створили літературну організацію **ВАПЛІТЕ**. До неї входять **Микола Бажан, Олександр Довженко, Григорій Епик, Майк Йогансен, Олександр Копиленко, Микола Куліш, Аркадій Любченко, Юрій Смолич, Володимир Сосюра, Павло Тичина**. «Ваплітяни» чітко визначилися зі своєю позицією щодо подальшого розвитку української літератури. ВАПЛІТЕ організувалась як академія, і така назва, на мою думку, зобов'язує нас серйозно ставитись до творення нового мистецтва, боротися проти політизації літератури. Ми за високу письменницьку майстерність і ми проти більшовицьких командних методів організації літературного процесу.

Микола Хвильовий, за словами Миколи Жулинського, був високоосвіченою людиною, грізним полемістом. Мав рухливі чорні брови, глибоко посаджені очі. Говорив швидко, нервово, сміявся щиро, дзвінко. Праве плече ледве помітно підсмикував, пальцем часто торкався носа. Одне слово, був звичайною людиною, в якій жив, бунтував, сумнівався, боровся і утверджувався великий талант, що тягнувся до зір. «..Сам хвилюється і нас усіх хвилює....» - сказав про нього В. Коряк.

Я і мої товариші закликаємо митців слова підтримати нас у літературній дискусії. Саме у циклі памфлетів «Камо грядеши», «Україна чи Малоросія» я пропоную подальший шлях розвитку нашого письменства, а саме:

- глибоко освоювати класичну спадщину,
- дотримуватись непримиренної позиції щодо неуцтва, халтури, графоманства, що заповнили пролетарську літературу.
- орієнтуватися на західноєвропейську літературу, де центральним є психологічне начало кожного «Я». Дайош психологічну Європу!

- Геть від Москви! Більшовики і червона Москва не повинні диктувати нам умови: про що писати і як писати.

Ми видаємо журнал під назвою «ВАПЛІТЕ» і запрошуємо друкувати свої твори на його сторінках, але тільки високохудожні зразки.

Сергій Пилипенко: Дозвольте долучитися до Ваших міркувань і заявити, щоби стоїмо на інших позиціях. Наша літературна організація «Плуг» виникла у Харкові ще в березні 1922 року, об'єднавши селянських письменників.

Організацію «Плуг» очолив байкар і прозаїк Сергій Пилипенко. «Плужани» проводили велику культурницьку роботу на селі. Але цей «масовізм» — гонитва за кількістю учасників організації, утворення безкінечних секцій, визнання кожного «сількора» й «робкора» «письменником» — виявився суттєвим недоліком організації. У ході літературної дискусії 1925 — 1928 років «Плуг» зазнав серйозної критики за «масовізм» й «червоне просвітянство». Оскільки талановитих письменників оточувало велике коло малоздібних креаторів (творців), то термін «плужанин» став синонімом провінційної обмеженості, низького художнього рівня, примітивізму у змалюванні людської психології.

Сергій Пилипенко: До нашої організації входять **Андрій Головко, Наталя Забіла, Василь Минко, Іван Сенченко**. Ми видаємо з 1925 року журнал «Плужанин», в якому друкується велика кількість творів, бо ми наймасовіша спілка. Від імені «плужан» заявляю про наше бажання змальовувати життя нового села, нести в селянські маси культуру. Запрошуємо вас на масові вечори («понеділки»), на яких ми обговорюємо нові мистецькі явища.

При цьому категорично заявляю, що зміст твору має перевагу над його формою, як вчить нас марксистська теза. Ми критично ставимося до

мистецтва минулого і вважаємо, що треба будувати нове мистецтво, відкидаючи устої класичної літератури.

Микола Хвильовий: Шановний Сергію Володимировичу, дозвольте не погодитися з Вами. Як ми сміємо відкидати класику! Адже усе взаємопов'язане: саме зараз, на мою думку, почало відбуватися четверте відродження людства. Здійснити його стара Європа уже не може. Це збагнув німецький філософ Освальд Шпенглер у трактаті «Присмерк Європи». Хто ж його здійснить? Така місія випадає нашій Україні, бо вона розташована між Азією та Європою, Заходом і Сходом і ввібрала в себе їхні культурні зв'язки. Оскільки Україна, як і азійські народи, була пригноблена віками, то з початком відродження вона всю свою нагромаджену енергію, творчі сили віддасть людству. Отже, саме українські митці будуть першими заспівувачами «азіатського ренесансу» в мистецтві, їхній стиль – активний романтизм – стане основним у наш час - час українського відродження.

Євген Плужник: Я і мої товариші по перу: **Валер'ян Підмогильний, Михайло Івченко, Борис Антоненко-Давидович, Григорій Косинка** вважаємо себе ланкою між культурою минулого і майбутнього.

Євген Плужник входив до об'єднання київських письменників «Ланка». Сучасники дуже цінували талант Плужника. Коли Микола Зеров умовив поета прочитати вірші, то Максим Рильський обняв його і сказав: «Ви справжній поет! Україна була б багата, якби мала десять таких поетів». Після арешту Плужника Рильський з болем говорив «Кого вони засилають! Та вони мозок України виймають, ногами топчуть».

Євген Плужник: Ми категорично відкидаємо ідеологічну тенденційність мистецтва, закликаємо всіх спиратися на кращі традиції світового письменства, репрезентувати тільки високохудожні твори. Наші твори друкуються в журналі «Життя й революція».

Сергій Пилипенко: Дозвольте нагадати Вам, добродію, що це говорить «попутник». Жоден з вас не визначився зі своєю позицією в літературі, а тому нікого не цікавлять ваші аргументи.

Євген Плужник: Так, ми попутницька організація «Ланка», яка збрала людей, які не можуть визначитися, до якого угруповання ввійти, але людей небайдужих, талановитих. Та насамперед ми повинні думати про майбутні покоління, саме для них писати твори, зберегти особливості історичного моменту і при цьому не забувати, що зараз історію творять звичайні люди зі своїми стражданнями і радощами:

Для вас, історики майбутні,
Наш біль – рядки холодних слів!
О, золоті далекі будні
Серед родючих вільних нив!

Забудь про вистраждані свята,
Що в них росила землю кров!
Мовчи, мовчи, душе підтята,-
-Агов!

Якийсь дідок нудний напише,-
Війна і робітничий рух....
О, тихше!
-Біль не вщух!

Павло Усенко: Ми «Молодняковці» оголошуємо себе «бойовим загоном пролетарського фронту». До організації «Молодняк» входять **Іван Гончаренко, Олекса Влизько, Ярослав Гримайло, Сава Голованівський, Борис Коваленко, Петро Колесник, Степан Крижанівський, Леонід Первомайський, Леонід Смілянський, Анатолій Шиян**. Ми видаємо однойменний журнал «Молодняк». Наше завдання - активізація літературної творчості молоді, виявлення молодих талантів. У той же час ми не терпимо інакодумців, романтику оголошуємо чужою і ворожою пролетаріату. Головне - ідеологічно витримане римоване гасло.

Тут не обійшлося без вульгаризації мистецтва: ідеологічно витримане римоване гасло ставилося вище ліричного вірша; статті молодих критиків відзначалися ортодоксальністю, брутальною розправою з інакодумцями. Виступами проти ВАПЛІТЕ, інакодумців організація сприяла деморалізації українського письменства.

МОЖНА ЗАСПОКОЇТИСЬ (Олекса Влизько)

Чуєш, брате,
як - од ребер -
серце -
золотим м'ячем із
грудей
плигає шкереберть,
загубивши
всяку чемність!?
Як поводитися
з ним і
голубим таким,
широким -
тим коханням,
що з святими
навіть не впокоїш
Блоком!?
Ось дивлюся

- і не на ніж -

крізь історію -

на себе:

теж раніше серце,

аніж

"ноги

загубив

Мазепа!"

Микола Зеров: Дорогі друзі - письменники з «Плуга», «Молодняка», ви творите пролетарську літературу, тобто політизоване й декларативне мистецтво, літературу відкритої класової спрямованості, культивуєте переважно громадські й політичні ідеї, тоді як так звані «попутники» – митці «Ланки», ваплітяни – продовжують кращі традиції класичної літератури.

Микола Зеров – основоположник неокласичної школи поетів. Очолював «п'ятірне гроно», до якого входили Павло Филипович, Максим Рильський, Михайло Драй-Хмара, Юрій Клен – по-європейськи освічені люди, які закликали осягати вершини світової культури. Микола Зеров дорікав митцям, що ті нехтують освітою, мовами, намагаються створювати нове мистецтво, але не через опанування традицій і форм, а через ідеологічні схеми, які насправді призводять до занепаду культури. «Неокласики» вважали, що культура не може постати на голому місці. Існує певна духовна еволюція людства, яку не можна переривати. Отже, щоб творити нове українське мистецтво, треба визначити традиції світової культури й місце української культури в ній.

«Це своєрідна реакція представників творчої інтелігенції на загрозову одноманітність тогочасної української поезії» (В. Неділько).

Микола Зеров: Ми повинні трансформувати форми світової культури, її образну систему на рідному полі поезії, щоб піднести українську поезію до світового рівня. Поетом може вважати себе тільки той, хто володіє технікою сонета, елегії, філософської лірики. Це важко, може, не так яскраво, але поетичний стиль – це рівновага, чітка логіка, строга течія думки, уквітчані мальовничими епітетами.

PRO DOMO (На захист)

Яка ж гірка, о Господи, ця чаша,
Ця старосвітчина, цей дикий смак,
Ці мрійники без крил, якими так
Поезія прославилася наша!

Що не митець, то флегма і сіряк,
Що не поет – сентиментальна кваша....
О ні! Пегасові потрібна паша,
Щоб не загруз у твані неборак.

Класична пластика, і контур строгий,
І логіки залізна течія-
Оце твоя, поезіє, дорога.

Сергій Пилипенко: «Флегма і сіряк» - це ви про плужан, професоре?! Та ви, неокласики – академіки, просто не знаєте життя народу, ви зарилися в своїх книгах і вся ваша мудрість – шафа книжкова...

Микола Зеров: Я знаю: ми – тугі бібліофаги,
І мудрість наша – шафа книжкова.
Ми надто різьбимо скупі слова,
Прихильники мистецтва рівноваги.

Ніхто не скаже нам: «Жерці і маги!»

Ви творите поезії дива...»
Чутливість наша вбога і черства
І не вгамує молодії спраги.

Що слово точене? Чарує звук
Акторських реплік та уданих мук,
Розливних сліз, плиткої гістерії.

І промовляє критик: «Скинь кашкет!
Он світич наш, він гріє і зоріє,
Люби і поклоняйся: то – поет!»

Ця полеміка могла тривати безкінечно, але повнокровному природному розвитку мистецтва слова серйозно заважала політика й ідеологія більшовиків, які прагнули підпорядкувати собі духовну сферу, зокрема літературу, зробивши її слухняним «гвинтиком і коліщатком загальнопролетарської справи» (В.Ленін).

16 червня 1934 року у Харкові відкрився перший з'їзд письменників України. У цей день було створено Спілку письменників України. Створена 16 червня — 12 серпня 1934 у Києві на I Всеукраїнському з'їзді радянських письменників як Спілка радянських письменників України — складова частина Спілки письменників СРСР, створеної того ж року. Ухвалений тоді статут СП СРСР зобов'язував радянських письменників до активної участі в соціалістичному будівництві і підпорядкування політиці комуністичної партії. Статут визначав і єдино дозволений для радянської літератури творчий метод — соціалістичний реалізм, в основу якого покладено засади "партійності та народності". Підставою для створення Спілок письменників України та СРСР була постанова ЦК ВКП(б) від 23 квітня 1932 "Про перебудову літературно-художніх організацій". За цією постановою, ліквідовано всі літературні організації, які тоді ще існували (в Україні — ВУСПП, "Плуг", "Молодняк", "Західна Україна"), і був створений

підготовний комітет для організації єдиної Спілки письменників СРСР і відповідні республіканський комітети. Спілки письменників союзних республік входили як підрядні до СП СРСР.

Харківську письменницьку організацію було створено 1934 року. Сьогодні харківська письменницька організація залишається однією з потужних у творчому плані, посідає значне місце у відродженні духовності і національної культури на Слобожанщині.

Зараз у складі організації нараховується 81 літератор, серед яких такі відомі в Україні письменники, як Василь Боровий, Анатолій Перерва, Степан Сапеляк, Микола Возіянов, Віктор Бойко, Ніна Супруненко, Володимир Верховень, Римма Катаєва та інші. Сьогодні Харків живе активним творчим і духовним життям. Керує Спілкою письменників Харківщини Іван Перепеляк.